

que la variant *envolpar* (deu testimonis en cat. antic) fou tan freqüent com *envolopar* i segurament més antiga i originària.

Provisòriament ens inclinàrem més aviat per la pista A o per E, sense gosar a descartar B.

Desenvolupament, -pable. Desvolupar. Devolupar rars.

Revoldre [Llull]: ll. REVOLVERE 'remenar en desordre': «hom atropa plaser en gustar, menjant e bevent: car gustar és un poder de la potència sensitiva, e lu subjech en què's *revol* lo gustament, és la potència vegetativa», «fenent l'aer per sa tenuitat e *revolvent* sa amplesa sobre l'aer», Llull (*Merav.*, NCL. III, 79; ed. Ag. I, 130). *Revoldre* «remenar, menejar una cosa, d'un costat a l'altre; trastornar; regirar separant les coses; girar, moure: embolicar; incomodar, inquietar; moure, excitar ganes de vomitar; dit del temps: mudar-se de bé en mal», Lab. 1840 (que en bona part deu reflectir ací usos del seu Maestrat nadiu).

Car és mot absent del seu predecessor Belv., però no de CROs, 1764: «*reboldre*: rebolver, menear una cosa de un lado a otro; moverla alrededor, o de arriba a abaxo; mirar o registrar, moviendo u separando alg. cosas; inquietar, enredar, mover sediciones, causar disturbios y desazones; discurrir, imaginar, o vacilar en varias cosas reflexionándolas» (*Dicc.*, p. 313). I també resta viu a Tort.: *revoldre papers de l'arxiu*, «*revolc* armaris i calaixos per a trobar una penyora de carinyo», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 39, 147). Al mateix Verdaguer no li repugnava: no satisfent-lo el text de *Ail.* VI, 13a, «no és que'l bram m'aglaye d'udoladora onada» deliberava posar-hi (segons l'original de 1877) «no temo lo *revoldre* d'udoladora onada»; si bé després reféu tota l'estrofa.

L'element verament viu d'aquest verb és, però, el participi: «*revolt*, del verb antiquat *revoldre*, que significa remenar quelcom, desordenant els seus elements; el participi és viu i molt usat dins gran part de Catalunya», Ruyra (*O. C.*, 380b): «Ab crits d'esglay s'hi estimba la mar, com si en la volta / del cel tronàs encara la veu d'Adonaf: / y roda, ab penyes, boscos, sargassa y llot *revolta*; / muntada, com salvatge corcer pel terbolí», *Ail.* VII, 2d; «y esgarriats del caos, s'engorguen altra volta / damunt carreus que 'ls feyan ahir de fonament, / y 'ls antres tenebrosos d'aquella mar *revolta* / retronen y s'escruxen al gran capgirament» VIII, 2c (i així ja en l'esbós del 1867). «El temps està molt *revolt*: plourà» d'ús general en català central, i ja anotat pel *DG*.

Fou molt usat a l'Ed. Mj.: «un àngel que el spay de 24 hores *revolvé* un tan gran cel», Eiximenis (*Angels*); «... què y està amatag en la carn *revolvent* la terra d'on és axida la carn», Isabel de Villena.

Més general fou substantivat, per a 'tombant, recolzada': «escala ab *revolt*: scala fornicatae», 'caragolada': «cada *revolt* de budell té altre *revolt* de nirvi, artèria o vena», OPou (*TbPu.*, 90). «A cada *revolt*, a cada giragonça del camí», Pons Mass. (*Trascant p. l. S.*, 54, més en *GIRAGONSA*). En aquest sentit és general en tota la llengua, però en el Migjorn val. pronun-

ciat amb *b*; i, com sovint passa en aquestes zones, s'hi sent sovint oclusiva, encara que sigui intervocàlica: «pujarem pels *fehòls* del camí» Barxeta, 1962; igual, endemés, els altres derivats de *revoldre*; «*rebelión*, *revolución*: si posen aquesta contribució diuen que hi haurà *revolt*» Pla Llobr. (*DAG*).

I tombant ja netament cap a un sentit moral: «al revés de l'Arnau que, pel *revolt* d'una invencible sensualitat, va estar molt de temps que veia Júlia pertot arreu, evocada per la dona que passa, muntant com ---», «abans d'arribar al carrer Nou se li presentà de trasantó; però la Giuseppina, en veure'l altra vegada, abaixà els ulls i es féu fonedissa per entremig dels *revolts* de la gent», Coromines (*La Sèptima Simfonia* XIV, p. 99; *Pina* IV, § 2, p. 86: l'autor vacil·lava entre la grafia *revol* i *revolt*, segons mostren les diferents redaccions originals, i l'imprès, en un i altre ex., si bé a la fi l'imprimí amb *t*).

Revolta 'sedició' [1295]: «lo primer dia que s'i mogués neguna *revolta*, que's vinguesen guarnir a son alberc», procés de Camarasa (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 171). Mateix sentit bàsic però marcant un poc menys el matis sediciós: «Barcelona --- en lluita sempre contra l'Estat, assaltada per espesses riuades d'emigrants, oberta als lladres i als assassins de tot arreu, contaminada de tota mena de febres i de *revoltes*»; menys encara, en: «Ça i enllà l'espectacle confús de la Natura s'anava desplegant mentre pujàvem, embolcallat, en la boira plujosa, d'una immensa tristor: A l'un costat l'estimada ciutat --- a l'altre, el mar llatí en *revolta*, escumejant, aixecava fins a nosaltres la bàrbara remor del seu panteix; al davant --- començava a dibuixar-se la presó medieval, brollant de terra; i aquell cel d'impietat --- ofegant-ho amb la rancúnia de les coses» [«sunt lacrimae rerum»], Coromines (*Prometeu* XV, § 2, 249; *Presons Imag.* III, O. C., 860a11). *Revolta* títol d'una de les millors novel·les de Pous i Pagès. «Tota la casa més en *revolta*», *Decam.* IX, § 3, 523.15f.

El mot, en el sentit sediciós, sembla haver estat creació catalana, i transmesa pel cat. (on és molt més antic que enlloc) a les altres llengües romàniques: en llengua d'oc no existeix a l'E. Mj., en fr. ja la *-l* i la *é* de *révolte* traeixen llur caràcter de manlleu; altrament no documentat fr. fins al S. XVI, i es creu que per primera vegada l'a. 1546 en una trad. hispànica (*Palmerin d'Olive*, 215b: així Vaganay, *RFgn.* XXII, 154).

Pel que fa al verb *révolter*, ja l'assenyalen Bloch i Wartburg pel mateix temps, si bé només en el sentit de 'canviar de partit'; i en el sentit de 'revolucionar' c. 1600. Ara bé donen per a tots dos la desballestada explicació (com fan sempre) que són manlleus de l'italià; però en italià aquesta acc. no existeix fins al S. XIX i abans només 'canviar, girar a l'inrevés': en aquest sentit hauria passat al fr., que després hauria inventat l'acc. sediciosa (amb meravellosa coincidència amb el cat., on ja hi era en el S. XIII!); en cast. *rebueltia* 'agitació, remenament' ja c. 1280, però no apareix en el sentit sediciós fins a 1611: fins avui els puristes castellans li troben matis foraster, i parlen... de gallicisme. Com tant sovint, els romanistes s'han tapat